

2015 m. sausio 25 d.

ĮVADAS Į ANTANO DIDŽIOJO GYVENIMĄ

Krikščionybės istorijoje nedaug veikalų yra tokie svarbūs kaip *Antano gyvenimas*. Žaibiškas šio veikalo poveikis dviem jauniems Trevų pareigūnams, kurių staigus atsivertimas tikriausiai paskatino po kelerių metų atsiversti Augustiną, yra ryškus jo įtakos krikščioniškam pasauliui pavyzdys. Tačiau nepaisant tokių stulbinančių pavienių rezultatų, svarbiausias išlieka šis faktas: šioje biografijoje Atanasas pirmą kartą pristato šventąjį, kuris yra ne kankinys, bet vienuolis, kurio visas nuopelnas yra ne herojiškas Kristaus išpažinimas ir pirmalaikis kraujo praliejimas, bet visiško išsižadėjimo paženklintas gyvenimas ir nepalaužiama ištvermė gyvenant askezeje.

1. Autorius – vyskupas graikas

Antano gyvenimas, vienuoliškos literatūros ir pokonstantininės hagiografijos kūrinys, yra šedevras. Prie veikalo apimties, kurią pasieks retas pasekėjas, dera aiški ir solidi jo struktūra, išraiška nuostabaus paveikslo, kurį susidarė didingos dvasios žmogus stebėdamas didingą gyvenimą. Šiam Antano paveikslo pristatymui, derančiam su visais Atanazo veikalais, būdingas Aleksandrijos vyskupo braižas. Praėjus vos keleriems metams po pastarojo mirties, šį veikalą be jokių dvejonų jam priskiria tokie patikimi liudininkai kaip Grigalius Nazianzietis ir Jeronimas. Todėl, nepaisant įvairių nebaigtų diskusijų, neverta net abejoti, kad Antanui labai pasisekė, jog jo biografu buvo šis žymus teologas ir ganytojas, visas pasinėręs į to amžiaus krikščionybės kovas.

2. Adresatai – vienuoliai lotynai

Rašydamas Egipto vienuolynuose, kur slėpėsi tuojau po Antano mirties (356–357), persekiojamas vyskupas kreipiasi į skaitytojus ne egiptiečius. Iš jo išangos galima spėti, kad asketai, paprašę parašyti šventojo istoriją, gyvena už jūros. Labiausiai tikėtina, kad kalbama apie

pirmuosius vienuolius lotynus, kurių ryšiai su Atanazu siekia jo tremties metus, kada jis buvo priverstas prieš dešimt ar dvidešimt metų apsisistoti Trevuose, Romoje ir Italijoje.

3. Ekumeninis įvykis

Taigi *Antano gyvenimas* gimė iš Rytų ir Vakarų krikščionių susitikimo. Veikalas yra autoriaus graiko atsakymas lotynų publikai. Paminėdamas, kad pagrindinis herojus yra koptas, Atanasas nekart pabrėžia, kad Antanas nemokėjo graikų kalbos – šis ekumeninis bruožas paženklinia vienuolio literatūrą ir gyvenimą nuo pat užgimimo.

Dėl ypatingo fakto, kurio istorikai tinkamai dar neįvertino, *Antano gyvenimas* tapo dviejų didelių Rytų ir Vakarų Bažnyčių jungtimi. Mūsų amžiuje Vatikano bibliotekoje buvo rastas labai senas lotyniškas vertimas – toks senas, kad jo autorius neranda jokio atitikmens išversti graikiškam terminui *monasterion*. Nenuginčijamos nuorodos leidžia teigti, kad vertimas buvo padarytas pačiame Egipte, gal net toje vietoje, kur Antanas praleido dalį gyvenimo („išoriniame kalne“, netoli Nilo). Labai tikėtina, kad, jeigu jo autorius nėra pats Atanasas, tuomet tai bus pasiuntiniai iš Vakarų, atėję jo prašyti, kad jis parašytų *Antano gyvenimas*, skirtas skaitytojams lotynams, kurių dauguma nemokėjo graikų kalbos, turėjo būti nedelsiant išverstas į lotynų kalbą. Taigi tikėtina, kad senasis vertimas, kuris buvo surastas Romoje, gali būti graikiško originalo dvynys. Su pastaruoju jis sudaro tarsi leidimą dviem kalbomis.

Siužetas, autorius, publika, atsiradimo būdas – visa pasitarnauja, kad *Antano gyvenimas* taptų ekumeniniu įvykiu, galinčiu suvienyti Kristaus mokinius, nepaisant atstumo, kultūrų ir laiko skirtumų. Tačiau ši jo galia sujungti nekyla vien tik ar daugiausia iš tų aplinkybių, kurias mes ką tik paminėjome. Visų pirma taip yra dėl prigimties paties veikalo, kuris iš esmės yra labai krikščioniškas, nešantis gilią ir tyrą Evangelijos žinią.

4. Veikalo struktūra

Pagal tėvo Lavaud'o vertime pateiktą suskirstymą, visa ilga Antano karjera rutuliojasi trimis etapais: po pusiau bendruomeninės pradžios ir dvidešimties metų atsiskyrimo dykumoje jis tampa daugybės mokinių mokytoju (1–15); savus mokinius ilgai moko apie asketinį gyvenimą ir pradeda daryti įtaką net pasauliečiams (16–48); tačiau didėjantis populiarumas jam kelia baimę ir jis vėl patraukia į dykumos gilumą, kur mirs maždaug po keturiasdešimt penkerių metų, matydamas, kad jo įtaka apgaubia visą Egiptą ir net siekia toliau (49–94).

Visuose šiuose etapuose pastebimas dvigubas judesys, nutolinantis šventąjį nuo visuomenės ir paradoksaliai jį padarantis nuolatos joje vis labiau esantį. Apie save jis galėtų pasakyti savo Mokytojo Kristaus žodžius: „jums geriau, kad aš išeinu“, kadangi jo gilus noras patikti vien tik Dievui ir iš to kylantis atsiskyrimas nuo žmonių Viešpaties rankose jį paverčia jojo begalinės geradarybės įrankiu.

5. Vienuoliška askezė ir trys jos uždaviniai

Kiekvienas šio kelio etapas yra įkvėptas tikros krikščioniškos dvasios. Apie Antano sprendimą pasirinkti išsižadėjimo kelią, kurį paskatino Evangelija ir Apaštalų darbai, Atanasas papasakoja labai paprastai, nes nereikia nieko komentuoti. Galbūt mums mažiau akivaizdu, tačiau vėlesnių jo etapų paskatos, be jokios abejonės, taip pat yra biblinės. Žinoma, tie trys askezės uždaviniai, kuriuos užsibrėžia jaunasis Antanas, kaip, beje, ir pats *askezės* terminas, turi ryšį su graikiškąja kultūra ir filosofija, tačiau jų skirtingi elementai remiasi, ir dauguma jų išskirtinai, Šventojo Rašto žodžiais ir pavyzdžiais.

Šių uždavinių seka, susidedanti iš terminų po du, tris ir keturis narius, prasideda *dėmesingumu sau pačiam* (προσέχειν σεαυτῷ) ir *ištvermingumu* (καρτερικῶς ἔγειν) (3 pradžia) – tai dvi fundamentalios laikysenos, kurių pirmoji yra Dievo paragavimo Pakartoto įstatymo knygoje atgarsis (Įst 4, 9; 15, 9), o antroji primena griežtą Pauliaus savidiscipliną. Po to seka trejetas vienuolio užsiėmimų: rankų darbas, nuolatinė malda ir atidumas Šventojo Rašto skaitiniams (3 pabaiga). Šiuo atveju darbas ir malda aiškiai pagrįsti Apaštalo žodžiais (2 Tes 3, 10; 1 Tes 5, 17), o „užsiiminėk skaitymu“ taip pat yra Pauliaus patarimas savo mokiniui (1 Tim 4, 13). Vertime sušvelnintas priežasties ir pasekmės ryšys išties nustato, kad pastaroji veikla pagrindžia ir įkvepia dvi pirmąsias: iš tiesų Antanas dirba ir be paliovos meldžiasi būtent *todėl, kad* būdamas atidus Dievo žodžiui Šventajame Rašte iš jo semiasi naujų impulsų triūsui ir maldai.

Vėliau, užpultas pagundų, jaunasis išsižadėtojas apsimarina keturiais būdais: naktiniais budėjimais, pasninku, gulėjimu ant kietos žemės, atsisakymu įsitrinti aliejumi (7). Savanoriškas miego ir maisto apribojimas – tai ne vieno biblinio asmens veiksmas, pradedant pačiu Kristumi. Gulėti ant kietos žemės ir atsisakyti odos priežiūros – taip pat Biblijoje aptinkama praktika. Bendra nuoroda į Pauliaus pavyzdį (2 Kor 12, 10) aprėpia visus kūno malonumų apribojimus, kurie stiprina sielą.

Taigi Atanasas pagrįstai sakys, kad Antanas kitus mokė askezės, kurios pats buvo išmokęs iš Šventojo Rašto (46). Nors paties žodžio *askesis* ir jo vedinių Biblijoje beveik nėra, tačiau šis filosofinės kilmės terminas, nuolat besikartojantis *Antano gyvenime*, išreiškia aibę praktikų,

randamų tiek Senajame, tiek ir Naujajame Testamente. Būdami dėmesingesni už mus, šių dienų krikščionis, tokiems Šventojo Rašto „šventųjų“ patarimams ir veiksams, Antanas ir jo biografas yra giliai įsitikinę, kad Evangelija yra asketiška ir kad askezė yra evangeliška: eiti pas Dievą sekant Kristumi – tai džiugiai užsidėti ir kūniškų, ir dvasinių išsižadėjimų kryžių.

6. Atėjimas į dykumą

Belieka aptarti paskutinį šio asketizmo bruožą, kuris yra ir būdingiausias, ir labiausiai gluminantis, – pasitraukimą į vienatvę, arba *anachorezė*. Iš gyvenvietės pakraščio, kur penkiolika metų bendravo su kitais vienuoliais, staiga, pastūmėtas drąsios iniciatyvos, Antanas pasitraukia į visišką vienatvę ir atsiskiria, pirmiausia apsigyvendamas kape, toli nuo gyvenamų vietų, po to – apleistame forte, pačioje dykumoje. Pirmasis atsiskyrimo etapas, kai jis patyrė žiaurius velnio antpuolius, buvo tik įvadinė, trumpalaikė patirtis. O antrasis etapas tęsiasi dvidešimt metų ir baigiasi tik dėl išorinių priežasčių: Dievo vyru susižavėję žmonės išlaužia jo duris ir priverčia jį išeiti.

Šis žingsnis į anachorezė buvo didelis Antano išradimas. Nors jis nebuvo pirmasis vienuolis, tačiau buvo pirmas anachoretas, arba atsiskyrėlis. Būtų įdomu sužinoti, kas jį pastūmėjo žengti tokį drąsų žingsnį. Tačiau keista, kad Atanazui visai nerūpi tai paaiškinti. Ši tylą yra labai reikšminga: šio didžio vyskupo kovotojo, kuris ne tik netausoja savo paties jėgų, bet dar ir kitus mobilizuoja tarnauti Bažnyčiai, požiūriu, pasitraukimas į dykumą, visiška vienatvė ir net visiškas užsidarymas yra tokie sektini ir stebėtini žygdarbiai, kad jų nebereikia pateisinti.

Vis dėlto Atanazo pasakojimas leidžia nuspėti Antano motyvus. Dar prieš pasitraukdamas į kapines, šventasis medituoja apie pranašą Eliją. Iš pradžių jam pranašas duoda nenuilstamų pastangų ir kasdienės naujos pradžios pavyzdį, po to jis tampa visuotiniu pradininku: „Jis (Antanas) sau kartodavo, kad asketas turi nuolatos semtis iš didžiojo Elijo gyvenimo, jame it veidrodyje regėdamas, koks turi būti jo paties gyvenimas“ (7). Tuoju po to įvykęs Antano išėjimas yra šio postulato išvada: pirmojo krikščionio atsiskyrėlio pasitraukimas į nuošalę seka senojo pranašo pavyzdžiu.

Čia būtų galima prieštarauti, kad pavyzdys yra labai senas. Nejaugi naujas Kristaus vynas turi būti pilamas į senus vynmaišius? Tačiau Elijas atgimsta kaip Jonas Krikštytojas, pasirodo Kristaus atsimainymo metu, sugrįš laikų pabaigoje. Pats būdamas Naujajame Testamente Elijas priklauso tiems Biblijos šventiesiems, neatskiriamiems nuo jų vienintelio Viešpaties, kuriuos sekti krikščionybė nuolat įsako. Jo pavyzdžio kartu su dykumoje esančiu Kristumi pakanka gimti eremitinei jaunojo Antano iniciatyvai.

Šią pirmąją Elijo globojamą anachorezė vėliau, po dvidešimt penkerių metų, lydės kitas, naujas atsitraukimas (49). Šį kartą Antaną veda pats Dievas. Nors Antanas buvo sumanęs eiti į Aukštąją Tėbaidą, į kraštą, kur ketino gyventi kaip svetimšalis, šešiasdešimtmetį senolį dieviškas balsas paragina eiti į dykumą, į kraštutinę vienatvę, vadinamą *vidine dykuma*, netoli Raudonosios jūros, daugelio dienų kelio atstumu nuo Nilo.

Šis tiesioginis dieviško balso pašaukimas iš aukštybių, retrospektyviai sutvirtindamas kitados anachoreto priimtą sprendimą, galutinai pašventina eremitišką pašaukimą. Nors šiuo atveju kalbėjo pats Viešpats, tačiau pranašo Elijo asmenybė išlieka šios antrosios, kartu ir paskutinės, anachorezės antrame plane. Tai aiškiai matyti, kada du kartus Dievas ir Antanas pasikeičia klausimais ir atsakymais: šis ant Nilo kranto vykęs dialogas yra aiškus Viešpaties pokalbio su pranašu ant Horebo kalno atgarsis (1 Kar 19, 9–15). Elijas, parodęs atsiskyrelio gyvenimo pavyzdį, dabar tampa žmogaus, kurį veda Dievas, modeliu. Kaip kitados pranašas, taip dabar Antanas yra pavaldus Dievo vedimui ir įsikuria savo „aukštajame kalne“ vidinėje dykumoje, pamiltoje vietoje, kurią pats Viešpats jam nurodė.

7. Demonų pralaimėjimas

Taigi anachorezė – tai Dievui miela darbuotė, eremitizmas – būklė, kur išsipildo jo valia. Kaip šių tiesų įrodymas *a contrario* yra laikysena velnio, kurio nuolatiniai antpuoliai savo ruožtu įrodo dvasinę tokio apsisprendimo vertę. Kapai ir dykuma, mirties ir vienatvės vietos, yra velnio įtakos sfera ir jis negali pakęsti, kad kas nors brautųsi į jo teritoriją ir mestų jam iššūkį. Krikščioniška askezė, kurios jis nekenčia, čia pasiekia ribinį išsižadėjimą. Taip pat čia Dievo žmogus be tarpininkų ir pašalinės pagalbos akis į akį susiduria su piktosiomis dvasiomis ir išsilavina įgūdį jas skirti ir perprasti jų taktikas. Tokiu būdu, kasdien kovojant, suformuluojamos taisyklės, įgalinančios skirti dvasias, ir tas taisykles Antanas perteikia savo mokiniams ir taiko kaip puikiausią priemonę sieloms gydyti.

Atanazo demonologija yra labai gausi. *Antano gyvenime* velnias užima labai daug vietos. Harnackas dėl to karčiai skundėsi, bet nejaugi jis teisus? Išties nei Antano žodžiai šia tema, nei pasakojimas apie jo nuolatinės grumtynes su demonais neturi nieko slegiančio. Visas veikalas nuo pradžios iki pat pabaigos yra tarsi padėkos himnas Kristui dėl jo pergalės prieš blogį. Tokie triumfo akcentai girdimi ne vien tik šventojo išmėginimų laikotarpiais, kurie iš tikrųjų tęsiasi visą jo gyvenimą, bet ir jo pamokomoje kalboje apie askezę, kurios didžioji dalis yra skirta būtent paskelbti piktųjų dvasių pralaimėjimui ir išvaryti jų įkvėptai baimei.

Kaip ir kituose savo veikaluose, *Antano gyvenime* Atanasas pateikia išlaisvinimo naujieną, kuri yra labai pozityvi ir stulbinamai optimistinė. Ryškesni šventojo Antano ir jo biografo šios temos akcentai, vertinami ano laikmečio kontekste, kada Egiptas ypač pasižymėjo vešančiu įvairios kilmės dvasingumu, neturėtų mūsų prislėgti kaip apsėdimas, bet juos reiktų priimti tokiais, kokie jie iš tikrųjų yra, t. y. kaip dideles ir veiksmingas egzorcizmo pastangas.

8. Stebukladarys – įrankis Kristaus rankose

Kitaip nei demonologija, *Antano gyvenime* stebuklai užima palyginti nedaug vietos, kurią vėlesni hagiografai turės polinkį praplėsti. Šie nuostabą keliantys įvykiai, daugiausia sutelkti gana trumpame skyrelyje trečios dalies pradžioje, yra pateikiami su aiškiai išreikšta intencija akivaizdžiai parodyti jų tikrojo ir vienintelio autoriaus – Kristaus – visagalybę. Atanasas, pradėjęs kovą be pasigailėjimo su politeizmu, saugosi, kad nepaverstų savo herojaus pusdieviu, turinčiu antžmogiškų galių. Garsindamas Antano asmenį, jis nori išaukštinti įsikūnijusį Dievo Žodį.

9. Laisvas ir išgelbėtas žmogus

Iš tiesų šventas vienuolis iš šio vienintelio Išganytojo gauna ne vien tik galią daryti stebuklus jo vardu, bet ir – svarbiausia – vidinę malonę, kuri šventąjį padaro demono ir aistrų nugalėtoju. Šis tikėjimas Kristaus galia ir išganymu pagimdo beribę viltį: žmogus gali atsikratyti bet kokios ydos ir nuolatos darytis geresnis savo pastangomis, kurias palaiko dieviška malonė. Visa ilgo Antano pamokymo apie askezę pradžia (16–23) rutulioja šią temą: pasiektus rezultatus laikyti nieku, kasdien pradėti vis iš naujo ir nuolatos daryti pažangą. Toks pasitikėjimas atpirkto žmogaus sugebėjimu tobulėti suteikia Atanazo veikalui galingą impulsą, žvalaus ir gaivinancio dinamizmo, neprilygstamą dvasinį bruožą.

Tokia šventumo, į kurį Kristus kviečia žmogų, vizija atsispindi dviejuose nepamirštamuose Antano vaizdiniuose, kurie jį parodo besibaigiant pirmajam atsiskyrimui (14) ir prieš antrą kartą apsilankant Aleksandrijoje (67). Pirmajame matome žmogų, kuris „visad išliko savimi, nes vadovavosi protu ir jo būklė atitiko prigimtį“. Antrame vaizdinyje Atanasas atkreipia dėmesį į švytintį Antano patrauklumą: „Kadangi jo sieloje nebuvo sumaišties, išorinės juslės irgi nebuvo sutrikusios. Dėl sielos džiaugsmo jo veidas atrodė linksmas, o iš jo kūno judesių buvo galima nujausti ir įžvelgti sielos būklę.“

Be abejo, ir viename, ir kitame aprašyme hagiografas prisimena klasikinį Porfirijaus (Porphyrius) pateiktą Pitagoro paveikslą. Tačiau šie pasiskolinti štrichai, kuriais Antanas tampa panašus į pagonių išminčių, vaizduojami biblinėje perspektyvoje ir nurodo į Kristų. Šventojo

pasiekta „prigimtį atitinkanti būklė“ yra toji pirminė Adomo būseną iki nuodėmės, kada žmogaus sielai dar buvo būdingas Kūrėjo suteiktas dvasinis vientisumas. Taigi čia kalbama apie sugrįžimą į rojus būseną. Vienuolio siekiamas idealas yra atgauti Kristuje tą didybę, nuo kurios nupuolė žmonija Adome.

10. Vienatvė ir solidarumas: vienuolio veikla

Su antruoju vaizdiniu prasideda nauja biografijos atkarpa, kur Antanas susikerta su eretikais arijonais ir pagonimis filosofais, po to susirašinėja su imperatoriais ir susitinka su šio pasaulio galingaisiais. Šie biografijos puslapiai prieš pasakojimą apie paskutines jo gyvenimo dienas ne tik atskleidžia beveik visuotinį Antano autoritetą, bet ir parodo, kaip šiam atsiskyrėliui rūpi Bažnyčios gyvenimas, krikščionybės kovos ir nuskriaustųjų bei nusidėjėlių likimai.

Iš gilios dykumos, kurios niekada nenorėtų palikti, Antanas retsykais ateina į „išorinį kalną“ prie Nilo aplankyti ir padrąsinti savo mokinių arba užtarti nuskriaustųjų prieš teisėjus. Krikščioniška vienuolystė neturi kito įstatymo, tik Evangeliją, o Evangelija savo ruožtu neturi kito įstatymo, tik meilę. Taigi artimo meilė ragina šį atsiskyrėlį palikti savo vienatvę ir išeiti pas kitus, kur jis jaučiasi kaip iš vandens ištraukta žuvis. Tačiau konfliktas tarp atsiskyrėlio vienatvės ir meilės yra lengvai išsprendžiamas, kadangi pirmoji remiasi antrąja, o ši yra būtina pirmajai. Antano sugebėjimas taip padėti artimajam yra paaiškinamas tuo, kad atsiskyrėlio vienatvėje ir dėl jos jis gauna Dievo dovanų, kurios jį padaro „Egipto gydytoju“ ir visų tėvu. Jo sugebėjimas daryti gera, išplaukiantis iš jo radiklios anachorezės, pats savaime reikalauja, kad jis sugrįžtų atgal į dykumą ir ten pasilikėtų.

Tą patį galima pasakyti apie Antano veiklą tiek Bažnyčioje, tiek ir už jos ribų. Nors prireikus jis moka paaukoti savo atsiskyrimą, nusileisti į Aleksandriją, ten palaikyti tikėjimo išpažinėjus ir paliudyti tikrąjį tikėjimą, tačiau jo tikrasis kovos laukas, kur jam būtina būti, lieka dykuma. Būtent joje nuolatos kovodamas su demonais jis yra pačioje Bažnyčios kovos šerdyje.

Šį intymų atsiskyrėlio solidarumą su visa kovojančia Bažnyčia jautriai užfiksavo Atanasas, kurio požiūriu politeizmas yra ne kas kita, kaip demonų kultas. Išvyti juos lauk iš širdies per askezę – tai talkinti Evangelijai, kuri juos išvaro iš žmonių širdžių ir visuomenės. Niekas nėra toks stiprus prieš juos – Antano veiksmai tai įrodo – kaip tas, kuris juos pasitinka kasdienėje dykumos kovoje.

11. Palikimas Bažnyčiai ir vienuolystei

Nuoširdus ir visiškas vienuolio Antano priklausymas Bažnyčiai labai ryškiai atsiskleidžia per daiktus, kuriuos jis it testamentu palieka prieš mirtį. Visa, ką turi – keletą drabužių, – jis padalija dviem vyskupams ir dviem vienuoliams. Pirmiesiems, Bažnyčios ganytojams, jis palieka viršutinius drabužius: dvi avių odas ir seną apsiaustą; o antriesiems, jo askezės bendražygiams, – šurkščią ašutinę, kurią nešiojo ant kūno.

Atanasas ir Serapionas, šie du vyskupai, kuriems lieka Antano palikimas, nėra tikrai ryškiausi tikrojo Nikėjos tikėjimo kovotojai, kuriuos mirštančio Antano parodytas pagarbos ženklas padrašina tęsti kovą už tikrąjį tikėjimą. Jie taip pat atstovauja Bažnyčiai, iš kurios kadaise Eucharistijos metu per Evangeliją Antanas išgirdo savo pašaukimą. Bažnyčiai ir per Bažnyčią suteiktos Dievo dovanos, Šventasis Raštas ir tikėjimas į Kristų pažadino, lydėjo ir iki galo palaikė šį nepaprastai vaisingą gyvenimą. Vienuoliškas Antano gyvenimas, išreikštas jo drabužiais, sugrįžta į pačią pradžią – Kristaus Bažnyčią, – nešinas visais dvasiniais vaisiais, kurie jo metu subrendo.

Vienas iš Atanazo ir Serapiono, šių draugų vyskupų, parašys *Antano gyvenimą*; kitas, vieno biografijos epizodo liudininkas, taip pat galėtų būti tuo neįvardytu mokiniu ir pagrindiniu informacijos šaltiniu, apie kurį kalbama Įžangoje. Kad ir kaip ten būtų, pirmasis dar gauna dovaną – apsiaustą, kurį naują buvo davęs Antanui, o šis dabar jam jį palieka sudėvėtą. Gražus Bažnyčios ganytojų skelbiamo Evangelijos mokymo vaizdinys: šis visad naujas mokymas, priimtas tikinčio jauno žmogaus širdyje, sugrįžta didžiajam Bažnyčios ekonomui gerais veiksmais sudėvėtas, kad šis jį padėtų į senų ir naujų daiktų lobyną.

12. Antano gyvenimas ir Jėzaus gyvenimas

Antano mirtis yra patriarcho mirtis. Kaip ir senasis Jokūbas, jis „ištiesia kojas“ savo lovoje prieš ramiai ir džiugiai pasitraukdamas iš gyvenimo su iš aukštybių atėjusiais jo ieškoti draugais. Kaip ir Mozės, jo akys ir dantys tokioje žiloje senatvėje buvo sveiki; kaip ir pirmojo atveju, niekas nežino, kur ilsisi Antano kūnas, kadangi tokia buvo jo paskutinioji valia.

Šie sugretinimai su ramia Protėvių pabaiga galimi dėl seno mirštančiojo amžiaus – šimto penkerių metų. Antano mirtis neturi jokių kankinystės bruožų – visas jo gyvenimas buvo kankinystė – ir ji nepanaši į Jėzaus mirtį. Tačiau šis mokinio ir Mokytojo skirtumas, kurių, beje, būtų galima rasti ir daugiau, nekliudo tam faktui, kad Atanazo biografijos fone visuomet lieka evangelijos. Pamaldį Antano vaikystę, paklusnumas tėvams, domėjimasis vien tik Dievo reikalais,

pašaukimas, kurį jis išgirsta iš Kristaus, velnio pagundos dykumoje, ilga inauguracinė kalba, lydima stebuklų ir egzorcizmų, pamokymai ir susidūrimai – visa tai primena sinoptikus, ypač Luką ir Matą.

Atanazo literatūrinio modelio klausimas, kuris visą amžių buvo karštai sprendžiamas be jokios naudos, būtų atsakytas, jeigu būtų žvelgiama ta linkme, kur link, savaimė suprantama, didysis vyskupas buvo nukreipęs savo akis, t. y. į evangelijas. Visos biografo, kaip ir paties herojaus, mintys aiškiai ar užuominomis remiasi Jėzaus istorija. Labiau negu bet koks pagoniškas modelis paties Kristaus veiksmai ir evangelijos formavo Atanazo pasakojimą ir Antano gyvenimą.

13. Vienuoliškas gyvenimas ir Evangelija

Taigi *Antano gyvenimas* net pačia savo literatūrine forma skelbia glaudžią sandorą tarp gimstančios vienuolystės ir jau kelis amžius gyvuojančios krikščionybės. Hierarcho, Egipto katalikų bendruomenės vadovo, veikalas yra vienuolystės gimimo ir pripažinimo aktas, vienuolystės, priimamos į Bažnyčios bendruomenę pagal visus reikalavimus kaip teisėto ir daug žadančio Kristaus Bažnyčios vaiko. Antaną, paprastą pasaulietį, vyskupas Atanasas sveikina kaip Dievo vyrą, prilygstantį pranašams ir apaštalams. Ir vien dėl to, kad vienuoliška askezė, kurios viršūnę jis pasiekė anachorezėje, yra Evangelijos ir visos Biblijos raudonoji gija.

Antano kanonizacija reiškia kanoninį vienuolystės įteisinimą. Net būdamas toks kraštutinai eremitiškas užgimstantis asketinis judėjimas yra ne ezoterizmas ar sekta, bet žygiuojanti vienos Bažnyčios kolona ir jos ieties smaigalys.

Adalbert DE VOGÜE

La Pierre-qui-vire

Iš prancūzų kalbos vertė t. Robertas Dabkevičius OSB

Redagavo Kristina Šamatovič

Versta iš B. LAVAUD, SAINT ATHANASE, *Antoine le Grand, Père des moines* (coll. *Foi Vivante* 240). Présentation par A. de Vogüé, OSB., Paris 1989.

